

Dossier

Lijfrente oud regime

Pre-Brede herwaardering

De oud regime lijfrente ^[4] • Bestedingsmogelijkheden ^[6] • Overgangsrecht ^[12]
• Kerncijfers oud regimelijfrente ^[13]

Inhoud

De oud regime lijfrente 4

- Specificatie 4
- Premieaftrek 4
- Eerbiedigende werking 5
- Banksparen 5

Bestedingsmogelijkheden 6

- De opties 6
- Aankoop direct ingaande lijfrente 8
- Uitstel of voortzetting 9
- Afkoop aanspraak op lijfrente 10
- Verkoop polis 10
- Schenking 10

Overgangsrecht 12

- Wet inkomstenbelasting 2001 12

Kerncijfers oud regimelijfrente 14

- Regime pre-Brede herwaardering 14
- Uitkering 14
- Afkoop lijfrente 14

Inleiding

De oud regime lijfrente, een fiscale aanduiding voor de kapitaalverzekering met lijfrenteclausule, biedt veel bestedingsmogelijkheden. Tegenwoordig wordt een dergelijke lijfrente vaak aangeduid als pre-Bredeherwaarderinglijfrente.

Wordt een lijfrente aangekocht, dan zijn er allerlei mogelijkheden voor fiscaal vriendelijke vermogensoverdracht. Ook is uitstel en zelfs afkoop van de lijfrente mogelijk. Mits natuurlijk de fiscale spelregels worden nageleefd. Een wijziging in de verzekering vraagt in een aantal gevallen om extra oplettendheid. Wat is bijvoorbeeld het fiscale gevolg bij overdracht aan minderjarige kinderen, aan een echtgenoot, of aan iemand die in het buitenland woont? Al deze praktische vragen worden behandeld in dit Dossier.

Wanneer is fiscaal sprake van een oud regime lijfrente? Dat is de eerste vraag waar we in dit Dossier bij stilstaan. De wettelijke definitie, de ingangsdatum, de premieaftrek en de eerbiedigende werking komen aan de orde. Vervolgens worden de bestedingsmogelijkheden belicht: de aankoop van één of meer lijfrentes, uitstel, afkoop, kiezen voor het huidige regime en de mogelijkheden van schenking en verkoop van de polis. Tenslotte komt het overgangsrecht van de oud regime lijfrente aan de orde. Dit in verband met de Wet inkomstenbelasting 2001 (Wet IB 2001) die sinds 1 januari 2001 van kracht is.

Bij alle onderwerpen gaat het om de fiscale gevolgen met betrekking tot de inkomstenbelasting, tenzij uitdrukkelijk anders is aangegeven. Als de tekst spreekt van gehuwden, dan worden hiermee ook de geregistreerde partners bedoeld.

Heeft u na het lezen van dit Dossier vragen, kijk dan op ASR Cockpit. Ook kunt u uw vragen mailen naar Adviesbureau@asr.nl.

1. Oud regime lijfrente

Specificatie

De ingangsdatum van een lijfrente bepaalt of het oude regime van toepassing is:

- de lijfrente tegen premiebetaling moet vóór 16 oktober 1990 tot stand zijn gekomen;
- de lijfrente tegen koopsombetaling moet tot stand zijn gekomen vóór de inwerkingtreding van de wet Brede herwaardering I, te weten vóór 1 januari 1992.

De verzekering (jaarlijkse premie) mag niet zijn verhoogd, anders dan op basis van een gebruikelijke index- of optieclausule.

Aan de aftrek van lijfrentes gesloten vóór 1 januari 1992 werden tot 1 januari 2001 geen voorwaarden gesteld voor ingangsdatum, looptijd en gerechtigden. De premies van contracten tegen premiebetaling, gesloten vóór 16 oktober 1990, of tegen koopsom tot 1 januari 1992, waren tot bepaalde bedragen aftrekbaar. Tegenover de aftrek stond de belastbaarheid van de te ontvangen termijnen. Vanaf 1 januari 1992 bleef het oude regime van toepassing.

Definitie

De wet verstaat onder een oud regime lijfrente 'een aanspraak op één of meer, al dan niet ingegane vaste en gelijkmatige periodieke uitkeringen, waarvan het bedrag is vastgesteld bij het tot stand komen van die aanspraak en welke eindigen bij iemands overlijden'.

De wet verstaat onder lijfrente: 'de aanspraak ingevolge een overeenkomst van levensverzekering op een kapitaalsuitkering welke uitsluitend kan worden gebezigd als koopsom voor een lijfrente' en tevens 'de aanspraak op winstuitkeringen ingevolge een overeenkomst van levensverzekering, voor zover die uitkeringen verband houden met een lijfrente'.

De oud regime lijfrente is een verzekering waarvan het tot uitkering komende kapitaal moet worden aangewend voor de aankoop van lijfrentetermijnen, waarbij op het moment van afsluiten de hoogte van de lijfrentetermijnen en het verzekerd lijf voor de uit te keren termijnen nog niet vaststaan. De minister van Financiën heeft goedgekeurd dat aan de bepaling 'vast en gelijkmatig' (zie wettelijke beschrijving oud regime lijfrente) is voldaan als de lijfrentetermijnen zijn uitgedrukt in een vast aantal beleggingseenheden. De hoogte van de lijfrente-uitkeringen

in geld fluctueert dan uiteraard. Ook is fiscaal toegestaan dat de lijfrentetermijnen vast stijgen, waarbij met de stijging wordt beoogd de inflatie bij te houden.

Premieaftrek

Voor de verzekeringnemer van een oud regime lijfrente was de premie in het jaar van betaling tot 1 januari 2001 aftrekbaar als persoonlijke verplichting. De premies betaald vanaf 1 januari 2001 zijn niet meer aftrekbaar. Ook niet bij een pensioentekort op basis van het nieuwe regime. De reden is dat de Wet IB 2001 een dergelijke oud regime verzekering niet kwalificeert als gerichte lijfrenteverzekering. Meer over de belastingheffing van een oud regime lijfrente die nog premiebetalend is na 1 januari 2001 leest u in hoofdstuk 3 'Overgangsrecht'.

Saldomethode

De saldomethode houdt in dat de termijnen pas worden belast als de som van de termijnen meer bedraagt dan het deel van de koopsom of premie dat niet voor aftrek in aanmerking is gekomen.

Voorbeeld

Jan heeft een koopsom gestort van € 110.000. Van deze koopsom is € 100.000 niet aftrekbaar. De lijfrente-uitkering bedraagt € 10.000 per jaar. De eerste tien jaar is deze uitkering onbelast. Daarna worden alle ontvangen uitkeringen progressief belast. Als de verzekeraar een verklaring van de Belastingdienst ontvangt, zal ze gedurende deze periode geen loonheffing inhouden.

Verzuimde premieaftrek

Het kan voorkomen dat een verzekeringnemer één of meer premies niet in aftrek heeft gebracht. De verzekeringnemer kan in zo'n geval de Belastingdienst verzoeken het bedrag van de niet in aftrek gebrachte premies onbelast te ontvangen op basis van de saldomethode. Deze verruiming van de saldomethode wordt uitsluitend toegepast als de belastingplichtige aantoonbaar dat de lijfrentepremies in het verleden niet in mindering op het inkomen zijn gebracht. De belastingplichtige moet daarbij aannemelijk maken dat geen sprake is van opzet of grove schuld. Hij moet dus niet bewust hebben afgezien van aftrek, maar het

vergeten zijn. Mocht de Belastingdienst een dergelijke verklaring willen afgeven, dan kan de verzekeraar bij het inhouden van loonheffing rekening houden met het onbelaste gedeelte. De verklaring van de Belastingdienst moet aan de verzekeringsmaatschappij overgelegd worden bij het bedingen van een direct ingaande lijfrente.

Informereren over vervallen premieaftrek

Alle verzekeringnemers zijn in 2001 door hun verzekeringsmaatschappij geïnformeerd over het vervallen van de premieaftrek. Verzekeraars waren hiertoe verplicht. Sommige maatschappijen, waaronder ASR Verzekeringen, hebben de verzekering uit eigen beweging aangepast aan de eisen van de Wet IB 2001 door 'een knip' aan te brengen. Dat wil zeggen dat de polis vanaf 2001 is aangepast aan het regime van de Wet inkomstenbelasting 2001. De premies komen daardoor voor aftrek in aanmerking. De ASR-maatschappijen hebben de aanpassing schriftelijk aan verzekeringnemers medegedeeld met een zogenaamde negatieve optie.

Er zijn ook maatschappijen die de keuze aan de verzekeringnemer zelf hebben overgelaten. In dat geval is de verzekering slechts aangepast als de verzekeringnemer daartoe een verzoek heeft ingediend. Zonder aanpassing blijft op de polissen voor de hele waarde het oud regime van toepassing en kan de premie niet meer afgetrokken worden.

De Belastingdienst heeft in 2004 en 2005 veel aandacht besteed aan het vervallen van de premieaftrek voor oud regime lijfrentepremies. Verzekeringnemers die de premie voor een niet aangepaste kapitaalverzekering met lijfrenteclausule toch in aftrek blijven brengen, worden bij controle beboet met een vergrijpboete van 25% van het nagevorderde bedrag. De fiscus kan tot vijf jaar terug navorderen.

Eerbiedigende werking

Met uitzondering van de premieaftrek blijft het oude fiscale regime van toepassing voor de uitvoering van verzekeringen met een ingangsdatum van vóór 16 oktober 1990. Voorwaarde is wel dat de premies nadien niet zijn verhoogd op een andere manier dan door indexatie en gebruikelijke optie. Daarmee wordt zowel het bedrag bedoeld dat in totaal voor de oud

regime lijfrente is verschuldigd, als het bedrag per verzekeringsjaar.

Als in verzekeringen met een ingangsdatum van vóór 16 oktober 1990 een mogelijkheid opgenomen is tot variabele premiebetaling of tot optieaanpassing of indexering van de premies, dan mag daar gebruik van worden gemaakt zonder 'verlies' van het oude regime. Het gaat hierbij om mogelijkheden die de verzekeringnemer het recht geven de premie te verhogen, zonder dat de verzekeraar nadere voorwaarden - bijvoorbeeld gezondheidseisen - kan stellen. Wel dient het hierbij te gaan om 'normale en gebruikelijke' clausules. In een Resolutie heeft de staatssecretaris van Financiën aangegeven dat alle hem door verzekeraars voorgelegde clausules dit predicaat verdienen. Het recht om de premie te verhogen zonder verlies van het oude regime geldt niet voor verzekeringen waarbij het om fiscale motieven aantrekkelijk is de premiebetaling te continueren, bijvoorbeeld vanwege nog te verwachten winstbijschrijvingen.

Banksparen

Vanaf 1 januari 2008 bieden banken lijfrentespaarrekeningen en beleggingsinstellingen lijfrentebeleggingsrechten. De toegestane bancaire lijfrentevormen zijn de levenslange en tijdelijke oudedagslijfrente en de nabestaandenlijfrente. Deze zijn zoveel mogelijk gelijk aan de verzekeringsvarianten die zijn toegestaan op basis van de Wet IB 2001. Een bank kan uitsluitend nieuw regime lijfrentes aanbieden, geen pre-Brede herwaarderinglijfrente.

Bij de behandeling van het wetsvoorstel in de Tweede Kamer is aangegeven dat het kapitaal afkomstig uit een pre-Brede herwaarderinglijfrente kan worden overgedragen aan de bank. Voorwaarde voor de overdracht is dat de lijfrente gaat voldoen aan de regels van de bancaire lijfrente. Dit betekent dat het oude fiscale regime verloren gaat. Alleen als de lijfrente bij een verzekeraar wordt ondergebracht, blijft de eerbiedigende werking van toepassing.

2. Bestedingsmogelijkheden

In alle bestedingsmogelijkheden die in dit hoofdstuk worden besproken, is de oud regime lijfrente vanaf 1 januari 2001 premievrij, tenzij expliciet anders aangegeven.

dezelfde polis worden vermeld, deze afzonderlijk kunnen worden getoetst aan het onzekerheidsvereiste. De langste van de twee looptijden wordt dan doorslaggevend. De looptijd kan daardoor aanzienlijk worden verkort.

De opties

Het expiratiekapitaal van een oud regime lijfrente kan worden aangewend als koopsom voor een direct ingaande lijfrente of voor een uitgestelde lijfrente. In het tweede geval wordt de huidige lijfrente voortgezet. Als een begunstigde niet tot aanwending van lijfrentetermijnen overgaat, wordt de afkoop-som als bedrag ineens uitgekeerd. Ook afkoop, verkoop en schenking behoren tot de mogelijkheden. Denk aan schenking van de verzekering, van de premie of via de begunstiging.

Aankoop direct ingaande lijfrente

Het expiratiekapitaal van een oud regime lijfrente komt toe aan de begunstigde. Deze is in principe vrij in de keuze van de aan te kopen lijfrente. De lijfrente mag levenslang maar ook tijdelijk zijn.

Onzekerheidseis

Voor een tijdelijke lijfrente geldt de zogenoemde 'onzekerheidseis'. Dat wil zeggen dat de termijnen voor hun totale looptijd afhankelijk moeten zijn van een onzekere factor. Bij een afhankelijkheid van het leven van een natuurlijk persoon is dat de kans op overlijden van de verzekerde. Deze sterftekans, gebaseerd op de meest recente sterftetafel, moet op basis van jurisprudentie ten minste ongeveer 1% bedragen. De minimale duur van de lijfrente kan worden bepaald met de tabel 'Minimale duur lijfrente bij 1%-sterftetekans' (pagina 7).

Bij aankoop van een lijfrente op twee levens worden de sterftetekansen vermenigvuldigd ter beoordeling van het onzekerheidsvereiste. De looptijd van de lijfrente wordt dan relatief lang. De Kennisgroep Verzekeringsproducten heeft goedgekeurd dat als twee periodieke uitkeringen worden bedongen, die wel op

Voorbeeld

Anneke van 36 jaar wil een lijfrente aankopen. Op basis van de onzekerheidseis is de minimale duur ruim 9 jaar. Echtgenoot Klaas is 40 jaar. Voor hem is de minimale duur ruim 5 jaar. Bij aankoop van de lijfrente op beide levens komt de looptijd uit op zo'n 24 jaar. Worden echter twee periodieke uitkeringen bedongen op één polis, dan is de looptijd minimaal ruim 9 jaar.

Aankoop binnen redelijke termijn

Bij expiratie van de verzekering moet de lijfrenteclausule binnen een redelijke termijn ten uitvoer worden gebracht. In de praktijk bestaat hierover onduidelijkheid. Om uniformiteit te creëren en zoveel mogelijk zekerheid te bieden heeft de staatssecretaris van Financiën in een besluit van 3 juni 2008 een minimumtermijn aangegeven voor de verschillende situaties.

De redelijke termijn voor de vaststelling van een nabestaandenlijfrente is vastgesteld op twaalf maanden na de datum van overlijden van de verzekerde. Is de verzekerde op de expiratedatum van de verzekering in leven, dan bedraagt de termijn zes maanden. Het komt ook voor dat de verzekerde overlijdt voordat hij de lijfrente heeft kunnen aangaan. Vaak zijn verzekeraars dan bereid om een lijfrente ten behoeve van de nabestaanden aan te bieden. De termijn vangt dan aan op de datum van overlijden van de verzekerde. Soms wordt een verzekeraar niet binnen de minimumtermijn op de hoogte gesteld van het overlijden van de verzekerde omdat de begunstigde niet op de hoogte is van het bestaan van de lijfrente. In dat geval gaat de termijn van twaalf maanden pas in op het moment dat de verzekeraar of de begunstigten de informatie hebben ontvangen.

Overschrijding redelijke termijn

Bij overschrijding van de redelijke termijn wordt de kapitaalverzekering met lijfrenteclausule fiscaal geacht te zijn afgekocht. Dit betekent dat het kapitaal in zijn geheel progressief wordt belast. Verzoeken om toepassing van de hardheidsclausule worden afgewezen. Verzekeraars zijn op grond

Minimale duur lijfrente bij 1%-sterftetekans

Leeftijd	Minimumlooptijd lijfrente in jaren en maanden		Leeftijd	Minimumlooptijd lijfrente in jaren en maanden	
	Man	Vrouw		Man	Vrouw
0	19,9	29,7	45	3,11	4,8
1	28	37	46	3,8	4,4
2	27,9	36,6	47	3,4	4
3	27,2	35,9	48	3,1	3,9
4	26,6	34,11	49	2,10	3,6
5	25,10	34,1	50	2,7	3,4
6	25	33,2	51	2,4	3,1
7	24,3	32,4	52	2,2	2,11
8	23,5	31,5	53	2	2,8
9	22,7	30,6	54	1,10	2,6
10	21,10	29,7	55	1,8	2,4
11	21	28,9	56	1,6	2,2
12	20,2	27,10	57	1,5	2,1
13	19,5	27	58	1,3	1,11
14	18,8	26,2	59	1,2	1,9
15	18	25,3	60	1,1	1,8
16	17,4	24,6	61	1	1,6
17	16,10	23,8	62	10 maanden	1,5
18	16,4	22,11	63	9	1,4
19	16	22,1	64	9	1,3
20	15,8	21,4	65	8	1,1
21	15,4	20,7	66	7	12 maanden
22	15	19,9	67	6	11
23	14,7	19	68	6	10
24	14,2	18,3	69	5	9
25	13,8	17,5	70	5	8
26	13,2	16,8	71	4	7
27	12,8	15,11	72	4	7
28	12,2	15,2	73	4	6
29	11,8	14,5	74	3	5
30	11,2	13,8	75	3	5
31	10,7	12,11	76	3	4
32	10,1	12,2	77	2	4
33	9,6	11,5	78	2	4
34	9	10,9	79	2	3
35	8,5	10,1	80	2	3
36	7,11	9,5	81	2	3
37	7,5	8,9	82	2	2
38	6,11	8,2	83	2	2
39	6,4	7,7	84	1	2
40	5,11	7	85	1	2
41	5,5	6,5	86	1	2
42	5,1	5,11	87	1	2
43	4,8	5,6	88	1	1
44	4,3	5,1	89	1	1

van voorschriften van de Belastingdienst verplicht om niet-naleving van de redelijke termijn door te geven (via de rensignering).

Bij overschrijding van de redelijke termijn is het de rol van de begunstigde om aannemelijk te maken dat de overschrijding niet aan hem te wijten is. De belastinginspecteur beoordeelt of de termijn redelijk is, of dat de overschrijding van de termijn niet aan de begunstigde te wijten is. In het besluit haalt de staatssecretaris van Financiën twee voorbeelden aan waarbij overschrijding billijk is:

- offerte te laat verstrekt;
- termijn te laat gemeld.

Offerte te laat verstrekt

Het komt voor dat de begunstigde alles heeft gedaan wat in redelijkheid van hem kan worden verwacht om de lijfrente te laten ingaan binnen de redelijke termijn, maar dat door toedoen van de verzekeraar of de tussenpersoon de offerte te laat is verstrekt. In zo'n geval is het lastig voor de belastingplichtige om te laten zien dat de overschrijding niet aan hem te wijten is. Tot verschijning van het besluit was de ervaring dat een belastinginspecteur geen uitzonderingen toestaat. Met het besluit van 3 juni 2008 lijkt enige ruimte te zijn ontstaan.

Termijn te laat gemeld

Een ander voorbeeld genoemd in het besluit is de situatie dat door een administratieve fout de begunstigde niet door de verzekeraar of door de tussenpersoon voor het einde van de termijn op de hoogte is gesteld van het verstrijken van deze datum. Als in dat geval de overschrijding niet aan de begunstigde te wijten is, kan de belastinginspecteur goedkeuren dat de termijn nog niet is overschreden.

Lijfrentetermijnen en belasting

Lijfrentetermijnen uit een oud regime lijfrente worden volgens de Wet IB 2001 en het daarop betrekking hebbende overgangsrecht progressief belast bij de begunstigde. Als de koopsom of premie geheel is afgetrokken, zijn alle termijnen van lijfrente volledig belast. Was een deel van de koopsom of premie aftrekbaar, dan zijn de termijnen belast volgens de saldomethode (zie onder 'Premie-aftrek').

Hoofregel

De hoofregel is dat de verzekeraar over de termijnen van de lijfrente loonbelasting en premies volksverzekeringen progressief moet inhouden. Deze regel geldt als de begunstigde meerderjarig is en in Nederland woont. Met ingang van 2010 geldt dit ook voor minderjarigen. Sinds 2006 wordt op de termijnen ook een inkomensafhankelijke bijdrage voor de Zorgverzekeringswet ingehouden. De verzekeraar verstrekt geen vergoeding voor deze bijdrage. Voor 2009 bedraagt deze bijdrage 4,8% (2008: 5,1%) over een maximuminkomen van ruim € 32.000 (2008: € 31.000).

Echtgenoot wordt begunstigde

Uitzondering op de hoofregel vormt de positie van echtelieden:

- Als één partner de lijfrentepremies heeft afgetrokken, terwijl de ander begunstigde is (geworden) van de lijfrentetermijnen, dan worden de termijnen volgens de regels van de inkomstenbelasting belast bij degene met destijds het hoogste inkomen.
- Is degene die de premies heeft afgetrokken ook de begunstigde, dan vindt belastingheffing plaats bij hem- of haarzelf, ook al heeft deze partner het laagste inkomen.
- Hebben beide echtelieden in het verleden wisselend de lijfrentepremieaftrek genoten, dan worden de uitkeringen waarvan de man en/of vrouw begunstigde is, naar evenredigheid van de afgetrokken premies belast bij de man en bij de vrouw.

Minderjarige begunstigde

Als de begunstigde minderjarig is, dan wordt de uitkering belast bij de ouder die het gezag over het kind uitoefent. Hebben beide ouders het gezag, dan zijn de lijfrentetermijnen belast bij de ouder met het hoogste inkomen.

Begunstigde in het buitenland

Als de begunstigde in een land woont waarmee Nederland geen Belastingverdrag heeft, of als de heffingsbevoegdheid is toegewezen aan Nederland, dan mag Nederland sinds 1 januari 2001 inkomstenbelasting heffen. Meestal kennen

verdragen echter de heffing toe aan de woonstaat. In dat geval hangt het van de regelgeving aldaar af of de begunstigde inkomstenbelasting moet afdragen over de lijfrentetermijnen. In de regel is dit wel het geval.

Als op basis van het verdrag de heffing aan het buitenland wordt toegewezen, moet de begunstigde aan zijn verzekeraar een verklaring van de Belastingdienst Particulieren Buitenland in Heerlen overleggen. Hieruit moet blijken dat de Nederlandse verzekeraar de inhouding van loonheffing achterwege mag laten.

Uitstel of voortzetting

Het tot uitkering gekomen lijfrentekapitaal kan worden aangewend als koopsom voor een direct ingaande lijfrente of voor een nieuwe oud regime lijfrente, wederom in de vorm van een kapitaalverzekering met lijfrenteclausule. Dit laatste kan bijvoorbeeld het geval zijn als de begunstigde nog enkele jaren wil doorwerken en nog geen behoefte heeft aan aanvullend inkomen. Een dergelijke nieuwe verzekering wordt beschouwd als een voortzetting van de oude verzekering, waarop dus het oude regime van toepassing blijft. Op straffe van verlies van dat oude regime mogen op de voortgezette polis geen premies worden betaald.

De voortgezette verzekering mag bij een andere professionele verzekeraar worden afgesloten. Het verzekerde kapitaal moet door de oude verzekeraar rechtstreeks aan de nieuwe verzekeraar worden overgemaakt. Als een oorspronkelijk bij een professionele verzekeraar afgesloten lijfrenteverzekering wordt voortgezet bij een niet-professionele verzekeraar, bijvoorbeeld een eigen BV, staat dat gelijk met afkoop en leidt dat derhalve tot progressieve heffing.

Wordt een oorspronkelijk in euro's luidende verzekering voortgezet in een fractieverzekering of een beleggingsverzekering, dan leidt dat niet tot verlies van het oude regime. Ook het overdragen gedurende de looptijd van de ene levensverzekeraar naar de andere of het omzetten van euro's naar beleggingseenheden brengt het oude regime niet in gevaar, mits de premies per verzekeringsjaar maar niet worden verhoogd.

Als de oorspronkelijke verzekering gedeeltelijk was geclausuleerd, bijvoorbeeld alleen de uitkering bij leven, moet bij voortzetting op de expiratiedatum de voortgezette verzekering in haar geheel worden geclausuleerd. Het kapitaal dat op de expiratiedatum beschikbaar komt, vloeit immers geheel voort uit het 'levendeel'. Zou bij de voortgezette verzekering vervolgens alleen het verzekerde kapitaal bij leven worden geclausuleerd, dan is sprake van een gedeeltelijke afkoop en wordt over dat deel progressief belasting geheven.

Als de verzekeringnemer de premieaftrek voor de verdere looptijd wil behouden, dan moet het contract worden omgezet naar een lijfrente die voldoet aan Wet IB 2001. Dit betekent dat de verzekering moet voldoen aan de door de wetgever voorgeschreven vormen. Hierover is meer te lezen in het Dossier Lijfrente nieuw regime. Na omzetting bestaat recht op premieaftrek volgens de huidige fiscale mogelijkheden.

Afkoop aanspraak op lijfrente

Als een begunstigde niet tot aanwending van lijfrentetermijnen overgaat, wordt de afkoopsom als een bedrag ineens uitgekeerd. In dat geval wordt de afkoopsom progressief bij de verzekeringnemer belast in box 1. Bij gehuwden wordt de uitkering belast bij de echtgenoot met het hoogste inkomen. Is de verzekeringnemer minderjarig, dan wordt de uitkering belast bij de ouder die het gezag over het kind uitoefent. Hebben beide ouders het gezag, dan vindt belastingheffing plaats bij de ouder met het hoogste inkomen.

Inhoudingsplicht

De verzekeraar heeft tot op dit moment nog geen inhoudingsplicht over de afkoopsom. Deze kan dus bruto worden uitbetaald. Wel doet de verzekeraar hiervan een opgave aan de fiscus (renseignering). Op basis van het Belastingplan 2009 zal per 1 januari 2010 de inhoudingsplicht uitgebreid worden. Eén van de inkomensbestanddelen waarop deze uitbreiding betrekking heeft, is de afkoopsom van een oud regime lijfrente.

Gedeeltelijke afkoop

Gedeeltelijk afkopen door jaarlijks een deel van de afkoopsom te genieten is niet toegestaan. Er zou immers een wisselende lijfrente kunnen ontstaan die niet voldoet aan de eis van 'vast en gelijkmatig' (zie specificatie in hoofdstuk 1). Deels afkopen is mogelijk, mits dit niet in strijd komt met de lijfrentedefinitie. Fiscaal is hierbij de voorwaarde gesteld dat uit de verzekering maximaal tweemaal een bedrag mag worden onttrokken (afgekocht), niet groter dan de helft van de betaalde premies of koopsom. Bij een derde onttrekking wordt aangenomen dat de verzekering geheel (voor het restant van de waarde) is afgekocht, tenzij op dat moment een lijfrente is aangekocht (zie onder 'Aankoop direct ingaande lijfrente').

Begunstigde in het buitenland

Woont de verzekeringnemer op het moment van uitkering in het buitenland, dan moet worden nagegaan of er een verdrag is ter voorkoming van dubbele belastingheffing. Als een verdrag heffing toewijst aan de woonstaat, dan is de belastingheffing afhankelijk van de wetgeving aldaar. Over afkopsommen wordt lang niet altijd geheven. Wijst het verdrag de heffingsbevoegdheid toe aan Nederland, of is er geen verdrag, dan vindt de staatssecretaris van Financiën dat de afkopsom voor een buitenlandse belastingplichtige tot het belastbaar inkomen uit werk en woning in Nederland behoort.

Verkoop polis

Bij verkoop van een lopende oud regime lijfrente wordt de (op zakelijke basis) vastgestelde verkoopprijs bij de verkoper belast in box 1. Hierbij is niet van belang of de koper in Nederland of in het buitenland woont. Voor de koper blijft het oude regime van toepassing. Te zijner tijd is de saldomethode integraal van toepassing.

Schenking

Lijfrentes kunnen dienen als schenking. Een veel voorkomende situatie is een schenking van een ouder aan een meerderjarig kind dat in Nederland woont. Deze situatie nemen we hier als uitgangspunt, tenzij expliciet anders is aangegeven. Mogelijkheden zijn schenking van de premie, schenking van de

verzekering en schenking via de begunstiging. Aangezien het leeuwendeel van de oud regime lijfrentes vanaf 1 januari 2001 premievrij is, gaan we niet in op de mogelijkheid van premie als schenking.

Schenking van de verzekering

Een ouder kan een reeds lopende verzekering aan een kind schenken. De ouder was verzekeringnemer, het kind wordt verzekeringnemer. De schenking moet worden gedaan bij akte. De akte mag notarieel, maar ook onderhands plaatsvinden. In de praktijk wordt meestal volstaan met een onderhandse akte. De schenking is gelijk aan de waarde van de verzekering op het moment van overdracht. Voor de bepaling van de hoogte van het schenkingsrecht mag van de waarde 30% latente inkomstenbelasting worden afgetrokken.

Voorbeeld

Sanne ontvangt van haar ouders een lijfrente met een waarde van € 10.000 op het moment van overdracht. Omdat ze 30% latente inkomstenbelasting mag aftrekken, telt dit kapitaal voor € 7.000 mee voor de bepaling van het schenkingsrecht.

Schenking via de begunstiging

Van schenking via de begunstiging zijn er twee mogelijkheden:

- kind begunstigde voor aangekochte lijfrentetermijnen;
- kind op einddatum begunstigde van de geëxpireerde oud regime lijfrente.

Kind begunstigde voor aangekochte lijfrentetermijnen

De ouder is in deze situatie op de einddatum begunstigde van de geëxpireerde oud regime lijfrente en koopt op eigen leven een lijfrente aan. Voor de aangekochte lijfrente benoemt de ouder zijn kind tot begunstigde van de lijfrentetermijnen. Deze aanwijzing tot begunstigde is herroepelijk. Per lijfrentetermijn kan de ouder de begunstiging namelijk wijzigen (althans op grond van de meeste verzekeringsvoorwaarden). Vandaar dat deze schenking fiscaal aangemerkt wordt als een 'schenking van termijn tot termijn'. Over iedere geschonken termijn is het kind inkomstenbelasting verschuldigd. Omdat dit kind inkomstenbelasting én schenkingsrecht moet betalen over dezelfde termijn, treedt het schenkingsrecht terug. Dit is ook

het geval als het kind feitelijk geen inkomstenbelasting verschuldigd is vanwege een te laag inkomen.

Kind op einddatum begunstigde van de geëxpireerde oud regime lijfrente

Het kind is in dit geval op de einddatum begunstigde van de geëxpireerde oud regime lijfrente. De ouder heeft het kind tijdens de looptijd of al vanaf het begin als begunstigde aangewezen. Zodra de verzekering expireert, wordt de begunstiging onherroepelijk. Op dat moment is er sprake van een schenking van het tot uitkering komende kapitaal ten gunste van dit kind. Over dit bedrag is schenkingsrecht verschuldigd. Er is dus geen sprake van terugtrekking van schenkingsrecht. Wel mag, ook hier, de schenking verminderd worden met 30% wegens latente inkomstenbelasting. Het kind beslist vervolgens hoe hij het kapitaal besteedt (zie de reeds besproken bestedingsmogelijkheden).

- Zolang het meerderjarige kind in het buitenland woont, treedt bij schenking van termijn tot termijn het schenkingsrecht alleen terug als het kind Nederlandse inkomstenbelasting verschuldigd is.
- De aftrek van 30% wegens latente inkomstenbelasting geldt ook als de begunstigde in het buitenland woont en er nog een mogelijkheid bestaat dat er (Nederlandse) inkomstenbelasting wordt geheven over de verkrijgingen uit de lijfrente, aldus de Hoge Raad. Van deze uitspraak van de Hoge Raad kan niet worden geprofiteerd als het kind in het buitenland woont op het moment dat het tot uitkering komende kapitaal geschonken wordt. Immers het kapitaal wordt, in tegenstelling tot lijfrentetermijnen, in één keer genoten.

Uitsluitend het jaar van uitkering is bepalend voor de vraag of de begunstigde nu wel of niet aan de Nederlandse inkomstenbelasting is onderworpen.

Minderjarig of in het buitenland

Verondersteld was dat het kind (de begunstigde) meerderjarig is en in Nederland woont. Is hiervan geen sprake, let dan op het volgende:

- Is het kind minderjarig, dan vindt de heffing niet plaats bij het kind, maar wordt de uitkering belast bij de ouder die het gezag over kind uitoefent. Hebben beide ouders het gezag, dan vindt heffing plaats bij de ouder met het hoogste inkomen. Bij schenking van termijn tot termijn treedt het schenkingsrecht derhalve niet terug, omdat de termijnen dan altijd bij de ouder met het hoogste inkomen worden belast. Op basis van het Belastingplan 2009 wordt voorgesteld om vanaf 1 januari 2010 wel op lijfrentetermijnen aan minderjarige kinderen loonheffing in te houden.
- Woont het kind in het buitenland, dan werd in het verleden de waarde in het economisch verkeer van het geschonkene bij de ouder belast. Sinds 1 januari 2001 is deze regeling veranderd. In de Wet IB 2001 is opgenomen dat alle uitkeringen uit oud regime lijfrentes in Nederland voorwerp van belastingheffing zijn. Met andere woorden; tenzij een verdrag heffing toekent aan de woonstaat (het buitenland waarin het kind woont), heft Nederland over de genoemde uitkeringen uit oud regimes. Er is dan ook geen aanleiding meer om te heffen bij de ouder.

3. Overgangsrecht

Wet inkomstenbelasting 2001

Op 1 januari 2001 trad Wet IB 2001 in werking. De wet voorziet in overgangsrecht om de oude belastingwetgeving en de belastingwetgeving van 2001 op elkaar te laten aansluiten. Wat betekent dit overgangsrecht voor de oud regime lijfrente?

De meeste polissen zijn vanaf 1 januari 2001 premievrij gemaakt. Onder het overgangsrecht is de premie namelijk niet meer aftrekbaar. Wordt er nog premie betaald na 1 januari 2001, dan valt of vallen tot en met het belastingjaar 2008 de uitkering(en) uit de verzekering, corresponderend met een premiebetaling tot € 2.269, in box 1. Hierbij geldt de saldomethode. Is de premieaftrek hoger dan € 2.269, dan valt de uitkering die is gekoppeld aan dat meerdere in box 3. Vanaf het belastingjaar 2009 verandert wederom de belastingheffing voor deze polissen.

Vorm is bepalend

In de praktijk levert de uitsplitsing van de uitkering naar box 1 en box 3 administratieve problemen op. In het Belastingplan 2009 wordt voorgesteld dat bij lijfrentes nieuwe regime de vormgeving van een polis bepaalt of een premie als lijfrentepremie aftrekbaar is of niet. Als een polis voldoet aan de eisen die de Wet IB 2001 aan een lijfrente stelt, is de premie in beginsel aftrekbaar en valt de lijfrente per definitie volledig in box 1. De bestaande keuzemogelijkheid om een premie niet of niet geheel af te trekken (en daarmee een box 3-deel te creëren) vervalt met ingang van 1 januari 2009.

De keuzemogelijkheid vervalt ook voor de lijfrentes oud regime waarop het overgangsrecht van toepassing is. De volledige uitkering wordt belast in box 1. Voor de premie die is betaald in de jaren 2001 tot en met 2008 kan gebruik worden gemaakt van de saldomethode. Vanaf 2009 is dat beperkt tot een premiebedrag van € 2.269 per jaar. Als de verzekeringnemer de heffing in box 3 wil behouden, moet de polis voor het deel van de premie dat meer bedraagt dan € 2.269, afgesplitst worden in een box 3 lijfrente. Daarvoor is geen premieaftrek mogelijk.

Kijkend naar onderstaand voorbeeld betekent dit dat de lijfrentetermijnen die worden verkregen uit de premies betaald in segmenten 1 en 2 integraal zijn belast in box 1. Dat geldt ook voor de premies die zijn toe te rekenen aan segment 3, echter met inachtneming van de saldomethode. Tot en met belastingjaar 2008 behoort de waarde van de lijfrenteverzekering die toe is te rekenen aan segment 4, in beginsel tot de grondslag van de vermogensrendementsheffing in box 3. Uitkeringen voor zover toe te rekenen aan dit segment zijn onbelast. Vanaf 2009 wordt segment 4 ook belast in box 1, rekening houdend met de saldomethode.

Voorbeeld	14-09-1999	01-01-2001	01-01-2009
Premie lijfrente € 4.992	Aftrekbaar € 4.992 <i>Segment 1</i>	Aftrekbaar € 4.992 <i>Segment 2</i>	Niet aftrekbaar € 2.269 (box 1) <i>Segment 3</i>
		Niet aftrekbaar volledige premie € 2.723 (box 3) <i>Segment 4</i>	Niet aftrekbaar € 2.723 (box 3) <i>Segment 3</i>

4. Kerncijfers oud regime lijfrente

Regime pre-Brede herwaardering

Oud regime lijfrentes, ofwel pre-Brede herwaarderingslijfrentes, gesloten vóór 16 oktober 1990 tegen premiebetaling, of vóór 1 januari 1992 tegen koopsom zijn niet meer aftrekbaar. Ook niet bij een pensioentekort op basis van het nieuwe regime. De Wet IB 2001 merkt een dergelijke verzekering niet als lijfrente-verzekering aan.

Hoewel voor deze verzekeringen de premie sinds 1 januari 2001 niet meer aftrekbaar is, worden vanaf 2009 deze verzekeringen toch behandeld als een lijfrente waarvan de premie volledig aftrekbaar was. De uitkeringen worden belast in box 1. Voor de gehele premie betaald in de jaren 2001 tot en met 2008 kan gebruik worden gemaakt van de saldo-methode. Vanaf 2009 is de saldomethode beperkt tot een premiebedrag van € 2.269 per jaar. Door toepassing van de saldomethode wordt het bedrag aan betaalde premies belastingvrij uitgekeerd, slechts over de waardeaan groei is belasting verschuldigd.

Als de verzekeringnemer de heffing in box 3 wil behouden, moet de polis voor het deel van de premie dat meer bedraagt dan € 2.269 afgesplitst worden in een box 3 lijfrente.

Uitkering

Bij oud regime lijfrentes worden geen eisen gesteld aan de uitkering. Een sterftekans van 1% is voldoende om de minimale duur van de uitkeringen vast te stellen. De begunstiging van de termijnen is vrij te kiezen. De termijnen worden bij de begunstigde belast. De verzekeraar is inhoudingsplichtig voor loonbelasting, premieheffing en voor de premie voor de Zorgverzekeringswet.

Afkoop lijfrente

Elke aanwending anders dan de aankoop van een lijfrente (afkoop, vervreemding, verpanding, aankoop van een niet toegestane lijfrente) wordt gezien als afkoop. Bij afkoop wordt de waarde van de verzekering belast in box 1. De verzekeraar is bij afkoop verplicht tot opgaaf aan de Belastingdienst. Het laten verstrijken van de redelijke termijn (zes maanden bij een uitkering bij leven, twaalf maanden bij een uitkering bij overlijden) om tot aankoop van een lijfrente over te gaan, wordt gelijkgesteld met afkoop. Er is bij afkoop geen reviserende verschuldigd.

Disclaimer

Dit is een uitgave van het ASR Adviesbureau Fiscale en Juridische Zaken, kenniscentrum op het gebied van Pensioen, Leven en Werk & Inkomen. Het Adviesbureau volgt ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving, signaleert trends en analyseert de betekenis hiervan voor de (levens)verzekeringen van ASR Verzekeringen. Het Adviesbureau is nauw betrokken bij de ontwikkeling en aanpassing van de producten van ASR Verzekeringen. Daarnaast voorziet het Adviesbureau het intermediair van juridisch en fiscaal advies.

Deze uitgave is met de uiterste zorg samengesteld. De informatie is gebaseerd op de wet- en regelgeving zoals deze van kracht was op het moment van productie. ASR Verzekeringen aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele onjuiste of onvolledige gegevens of de gevolgen ervan. Ook is ASR Verzekeringen niet aansprakelijk voor de directe of indirecte schade die voortvloeit uit nadien veranderde wet- en regelgeving. Overname van (delen van) de gegevens is toegestaan met bronvermelding.

Uitgebreide informatie van het ASR Adviesbureau Fiscale en Juridische Zaken op het gebied van wet- en regelgeving is te vinden op ASR Cockpit. Hier is tevens een digitale versie van deze uitgave te vinden.

ASR Adviesbureau Fiscale en Juridische Zaken is een onderdeel van ASR Nederland N.V. Kamer van Koophandel: 30070695.

Over de auteurs

Mr. M.J. (Marga) Bouman (1962) is vanaf 1987 werkzaam als jurist op het terrein van de levensverzekering. Thans is zij juridisch beleidsadviseur van het ASR Adviesbureau Fiscale en Juridische Zaken. In deze functie adviseert zij over ontwikkelingen in juridische wet- en regelgeving. Haar aandachtsgebieden zijn onder meer zorgplicht, het levensverzekeringsrecht, successie- en schenkingsrecht, echtscheiding en de levensverzekering. Op dit moment is zij voornamelijk bezig met het inregelen van de zorgplicht voor ASR Nederland.

Marga Bouman maakt deel uit van diverse werkgroepen, waaronder de Technische Commissie Juridische Zaken van het Verbond van Verzekeraars en de Juridische Vakgroep van het Actuarieel Instituut. Ze is medeauteur van de boeken Samenwonen, trouwen, scheiden en Personal Financial Planning, beide uit de Reeks Financiële Dienstverlening van Kluwer. Daarnaast schrijft ze regelmatig vakartikelen en geeft ze vele lezingen, zowel binnen als buiten ASR Nederland.

Drs. I.E. (Ingrid) Sandford-Brouwer (1964) is als fiscaal beleidsadviseur werkzaam bij het ASR Adviesbureau Fiscale en Juridische Zaken. Zij adviseert over lijfrente, kapitaalverzekeringen, gouden handdrukken en banksparen. Over deze onderwerpen geeft zij ook presentaties en cursussen en schrijft zij artikelen. Sandford studeerde Fiscale economie aan de Rijksuniversiteit Groningen. Vanaf 1989 is zij werkzaam als fiscalist in de levensverzekeringsbranche.

Sandford maakt deel uit van de Technische Commissie Fiscaliteit van het Verbond van Verzekeraars en van de redactiecommissie van de module Juridische structuren en basisvormen van de NIBE-SVV-cursus Branche Levensverzekering.

Dossier Lijfrente oud regime

Bijna twintig jaar geleden trad de wet Brede herwaardering in werking. Lijfrentes die voor die tijd zijn gesloten vallen onder het oude regime. Er zijn nog vele duizenden van deze lijfrentes in omloop. De fiscale eisen en mogelijkheden van de oud regime lijfrentes wijken sterk af van lijfrentes die zijn gesloten onder het regime van de Brede herwaardering of later. Dit Dossier gaat in op de wettelijke definitie van oud regime lijfrentes, de ingangsdatum, de premieaftrek en de eerbiedigende werking. Ook de bestedingsmogelijkheden worden belicht: de aankoop van één of meer lijfrentes, uitstel, afkoop, kiezen voor het huidige regime en de mogelijkheden van schenking en verkoop van de polis. Tenslotte komt het overgangsrecht aan de orde. Dit in verband met de Wet inkomstenbelasting 2001 (Wet IB 2001) die sinds 1 januari 2001 van kracht is.

ASR Verzekeringen

Archimedeslaan 10
3584 BA Utrecht

www.fortisasr.nl